

FN:s generalsekreterare

Generalsekreteraren är chef för FN:s sekretariat och sitter högst både i teorin och i praktiken. Kontoret är inrymt på 39:e våningen, den översta, i FN-byggnaden i New York. Generalsekreteraren utnämns av generalförsamlingen på rekommendation av säkerhetsrådet och mandatperioden är fem år.

Generalsekreteraren ansvarar inför generalförsamlingen för att sekretariatet effektivt fullgör sina uppgifter och har till sin hjälp chefer på flera olika nivåer som sköter ledningen av det dagliga arbetet. Närmast under är vice generalsekreteraren och därefter ett antal undergeneralsekreterare (Under-Secretaries-General) som leder sekretariatets större avdelningar, kontor och även kan ansvara för något av FN:s olika verksamhetsområden.

Fredsskapande roll

Generalsekreteraren har en central roll i skapandet av fred, både genom sina personliga insatser och genom särskilda representanter eller grupper som han eller hon utser för speciella uppgifter. För att lösa konflikter kan generalsekreteraren använda sig av 'good offices' för att medla, eller tyst diplomati bakom kulisserna. Generalsekreteraren använder också förebyggande diplomati för att lösa konflikter innan de trappas upp och har vid flera tillfällen medverkat till att vända en hotsituation till fred.

Politisk roll

Ban Ki-moon och Carl XVI Gustaf

Generalsekreteraren är inte bara administrativ chef utan har också till uppgift att fästa säkerhetsrådets uppmärksamhet på varje omständighet, som enligt hans eller hennes åsikt kan hota upprätthållandet av internationell fred och säkerhet.

Stadgan ger alltså generalsekreteraren en politisk roll. Den rollen har visat sig vara svår. Dels har generalsekreteraren för små resurser för att kunna

bevaka alla krishärdar och konflikter, dels vill de stora länderna inte ha en alltför politiskt aktiv generalsekreterare. Den förste på posten, norrmannen Trygve Lie, avgick för att han fann sin uppgift hopplös i det kalla kriget. 'Världens omöjligaste jobb', sa han om sitt ämbete.

Dag Hammarskjöld motarbetades av Sovjetunionen som ville ha bort honom från hans post. Han hade dock ett starkt stöd från de mindre medlemsstaterna. De följande generalsekreterarna valde en försiktigare framtoning och tolererades av stormakterna. FN:s sjätte generalsekreterare, Boutros Boutros-Ghali, hade en mer aggressiv stil i sin ämbetsutövning och mötte därmed motstånd från olika ländergrupper. Han kritiserades emellanåt från olika håll och av olika skäl. Den sjunde generalsekreteraren, Kofi Annan, var en duktig diplomat och var respekterad av flertalet medlemsstater. Han anlätades ofta som medlare i konflikter och svåra överläggningar. 2001 fick Kofi Annan och FN Nobels fredspris.

Inget nio till fem jobb

Generalsekreteraren ska dels hinna med de uppgifter han har enligt FN:s stadga, dels alla uppdrag som läggs på honom av främst generalförsamlingen och säkerhetsrådet. Han håller tal vid konferenser om olika frågor och gör viktiga politiska uttalanden. Han tar emot regeringschefer och utrikesministrar som deltar i generalförsamlingens möten. Han reser till möten över hela världen och gör officiella besök i många medlemsländer.

Mycket av det som görs i generalsekreterarens namn utförs av medarbetare i sekretariatet. Men generalsekreteraren måste personligen närvara vid många tillfällen. Han måste själv fatta många och ibland svåra beslut. Fortfarande måste nog jobbet betraktas som, kanske inte omöjligt, men ett av världens svåraste.

Ban Ki-moon 2007-

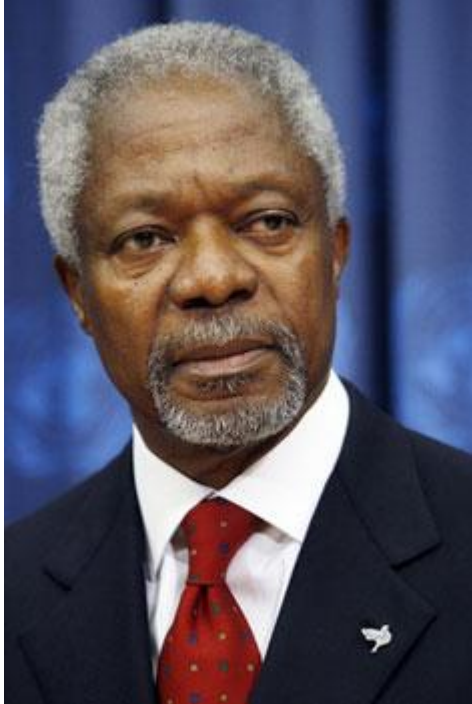
Ban Ki-moon tillträdde som FN:s generalsekreterare den 1 januari 2007. Han ser det som sin viktigaste uppgift att stärka FN:s tre pelare: säkerhet, utveckling och mänskliga rättigheter.

Ban Ki-moon har varit Sydkoreas utrikesminister sedan 2004. Han har en kandidatexamen i internationella relationer från universitetet Seoul, och en Master of Public Administration vid Harvard University.

Han började tidigt arbeta för Förenta Nationerna, och har även varit Sydkoreas ambassadör i Österrike.

Kofi Annan 1997-2006

Den 13 december 1996 valdes Kofi Annan till FN:s sjunde generalsekreterare av säkerhetsrådet, vilket bekräftades av generalförsamlingen fyra dagar senare.

Kofi Annan har en ekonomisk och administrativ utbildning från amerikanska universitet. Han hade tjänstgjort på olika uppdrag inom FN sedan 1962, bland annat som biträdande generalsekreterare med ansvar för FN:s fredsbevarande operationer mellan 1993 och 1996. Annan var USA:s kandidat till generalsekreterare och valdes efter att USA hade stoppat ett omval av hans företrädare Boutros Boutros-Ghali med hjälp av sin vetorätt i säkerhetsrådet.

Annan gick in i sitt nya uppdrag med förhoppningen att förbättra FN:s relation till USA, som hade blivit sämre under Boutros Boutros-Ghalis tid. Han utlovade en omfattande reformation av FN. År 2001 mottog han

Nobels fredspris tillsammans med organisationen FN.

Annan var generalsekreterare 2003 när USA invaderade Irak, och försökte förmå USA och Storbritannien att inte invadera utan FN:s stöd, vilket de gjorde ändå. Han kallade 2004 USA:s ockupation av Irak för olaglig. I sitt avskedstal på Harry Trumans presidentbibliotek i Independence, Missouri, USA den 11 december 2006 varnade Annan USA för att offra sina demokratiska ideal i kampen mot terrorismen

Kofi Annan promoverades till hedersdoktor till Carl von Linnés minne vid Uppsala universitets Linnépromotion den 26 maj 2007.

Boutros Boutros-Ghali 1992-1996

Boutros Boutros-Ghali valdes till generalsekreterare i FN 1991 för en femårsperiod till 1997. När han valdes var han 69 år.

Han är professor i internationell rätt och var tidigare vice utrikesminister i Egypten. Boutros-Ghali inledde ett ambitiöst program för att omorganisera FN och stärka generalsekreterarens

ställning. Det kom bland annat till uttryck i Boutros-Ghalis Dagordning för fred (Agenda for Peace) och Dagordning för utveckling (Agenda for Development).

När Boutros-Ghali valdes 1991 sade han att sig vilja stanna på posten endast en period med tanke på sin ålder. Senare ändrade han sig och ställde upp för omval, trots att han då var 74 år gammal.

Men Boutros-Ghali kritiserades av USA för att han inte genomfört tillräckliga reformer och besparingar. USA hotade att inlägga sitt veto mot honom. USA fick stöd av Frankrike, Kina och flertalet afrikanska stater i säkerhetsrådet. Men när säkerhetsrådet började behandla ärendet röstade 14 av de 15 medlemmarna för ett förslag att välja Boutros-Ghali för ytterligare fem år, men USA röstade nej och förslaget avvisades därmed. Boutros-Ghali meddelade därefter att han drog tillbaka sin kandidatur.

Javier Pérez de Cuéllar 1982-1991

Cuéllar hade arbetat många år i FN innan han valdes till FN:s generalsekreterare.

Han hade bland annat varit under- generalsekreterare för särskilda politiska ärenden och varit generalsekreterarens personliga representant i de svåra förhandlingarna om Sovjetunionens tillbakadragande från Afghanistan.

Pérez de Cuéllar hade ingått i Perus delegation vid FN:s första generalförsamling 1946. Han hade varit Perus FN-ambassadör under några år. När Cuéllar valdes, var han en kompromisskandidat efter valturbulensen med Waldheim. Med de Cuéllar som generalsekreterare, fick FN så småningom åter en ledande roll i världspolitiken.

Cuéllar omvaldes 1986 för en andra mandatperiod på fem år och slutade 1991.

Kurt Waldheim 1972-1981

Waldheim var FN-ambassadör för Österrike i många år innan han valdes till generalsekreterare.

Liksom sina företrädare försökte Kurt Waldheim medla fred i olika konflikter. På hans förslag upprättades en fredsbevarande operation i Mellanöstern som en buffert mellan egyptiska och israeliska styrkor.

Han bidrog till att bilägga striderna mellan de grekcypriotiska och turkcypriotiska styrkorna i Cypern som bröt ut 1974 efter att turkcyprioterna invaderat norra delen av ön. UNFICYP sattes upp redan 1964.

Waldheim försökte bli omvald som generalsekreterare 1981, men stoppades av Kinas veto.

U Thant 1961-1971

Burmas FN-ambassadör valdes till Dag Hammarskjölds efterträdare i november 1961. Han omvaldes 1966.

Dag Hammarskjöld 1953-1961

Svensken Dag Hammarskjöld tillträdde som generalsekreterare den 7 april 1953. Utnämningen var överraskande både för Hammarskjöld och omvärlden.

Hammarskjöld hade bland annat varit kabinettssekreterare i utrikesdepartementet. När han valdes till generalsekreterare hade han en opolitisk post som konsultativt statsråd i den svenska regeringen.

Han var en handlingskraftig och orädd generalsekreterare. Han arbetade hårt för att stärka generalsekreterarens inflytande i FN och förhindra att dennes handlingsmöjligheter begränsades till följd av spänningen mellan stormakterna under det kalla kriget. Som ett resultat av det kom han ofta i konflikt med säkerhetsrådets permanenta medlemmar. Han agerade kraftfullt i många internationella konflikter och medverkade till att FN blev en viktig medlare och fredsskapare i Egypten, Palestina, Libanon, Irak och Laos. Han hävdade FN som småstaternas beskyddare.

Vid FN:s generalförsamling 1960 anklagade Sovjetunionens Nikita Chrusjtjov högljutt Dag Hammarskjöld för att missköta FN:s verksamhet i Kongokrisen och att främja västmakternas intressen. Hammarskjöld hade starkt stöd av en majoritet av medlemsländer. Men hans relationer med Sovjetunionen bröts.

Den 17 september 1961 omkom Dag Hammarskjöld i en flygolycka. Han var på väg till den nordrhodesiska staden Ndola för att förhandla om vapenvila i Kongo när planet störtade.

Trygve Lie 1946-1952

Trygve Lie från Norge blev FN:s första generalsekreterare. Han lade grunden för organisationens administrativa utveckling. Han organiserade och hade ansvar för byggandet av FN:s högkvarter i New York där det fortfarande ligger.

Trygve Lie ledde FN under en period av svåra politiska konflikter, inte minst de första sammanstötningarna i Mellanöstern och Koreakriget. De första FN-observatörerna placerades ut under hans tid. Trygve Lie lade stor vikt vid FN:s ekonomiska utvecklingsarbete för att bistå de fattigare medlemsländerna.

Trygve Lie blev som generalsekreterare i FN efterhand hårt ansatt av ryssarna för sitt agerande i samband med Koreakriget. Han blev systematiskt motarbetad av dem och valde att avgå som generalsekreterare trots att han hade stöd från de flesta medlemsländer.